

Κείμενο

[Ο τύπος ως μέσο που ασκεί κριτική και εκφράζει απόψεις]

Ο τύπος επιτελεί μια σημαντικότερη λειτουργία στις δημοκρατικές κοινωνίες, παρέχοντας βήμα για την ελεύθερη διατύπωση απόψεων πάνω στα θέματα της καθημερινότητας. Η **πολυμορφία** και η ποικιλία του έντυπου και του ηλεκτρονικού τύπου, αποτελεί την καλύτερη πραγμάτωση της ελευθερίας λόγου και έκφρασης, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα σε κάθε πολίτη να ενημερωθεί, να ακούσει ή να διαβάσει αντικρουόμενες απόψεις, να προβληματιστεί και ενδεχομένως να σχηματίσει τη δική του άποψη.

Όμως, αυτή είναι μόνο η μία πλευρά του ζητήματος, γιατί εξαιτίας αυτής της ελευθερίας δημιουργείται ο κίνδυνος **προσβολής** άλλων δικαιωμάτων, που σχετίζονται με την προσωπικότητα και την αξιοπρέπεια του ατόμου. Όλοι όσοι εκφράζονται μέσω του τύπου συνήθως ασχολούνται με κάποιο γεγονός ή πρόσωπο και επ' αυτού εκφέρουν γνώμη, από τον πιο **έγκριτο δημοσιογράφο**, που παρουσιάζει ένα εθνικό θέμα υψίστης σημασίας, μέχρι την πρωτοεμφανιζόμενη τηλεοπτική «περσόνα»¹, που σχολιάζει τον παίκτη ενός ριάλιτι τηλεπαιχνιδιού.

Κατ' αρχάς, η πιο συνηθισμένη μορφή κριτικής έχει στόχο τους πολιτικούς, πράγμα καθ' όλα θεμιτό, εφόσον αυτοί ως εκλεγμένοι αντιπρόσωποι του λαού πρέπει να έχουν ως κύριο γνώμονα την υπηρέτηση του **δημοσίου συμφέροντος**. Ορθώς, λοιπόν, ασκείται κριτική σ' αυτούς, όταν δεν αποδεικνύονται αντάξιοι των προσδοκιών του, όταν δεν **επιτελούν** κοινωνικό έργο, αλλά στοχεύουν μόνο στην ατομική τους προβολή και εξυπηρέτηση. Δικαιούνται, όμως, οι δημοσιογράφοι, οι άλλοι πολιτικοί, αλλά και ο κάθε πολίτης να τους χαρακτηρίζουν με προσβλητικές και υβριστικές εκφράσεις;

Κριτική, επίσης, ασκείται στους καλλιτέχνες είτε σχετικά με το έργο τους είτε σχετικά με την προσωπικότητά τους. Συνηθισμένο παράδειγμα να γίνονται αντικείμενο κακεντρεχών και υποτιμητικών σχολίων τραγουδιστές και ηθοποιοί που τραγουδούν ή παρουσιάζουν θεάματα της λαϊκής «ποπ» κουλτούρας. Ακόμα κι αν η κριτική είτε για τον τρόπο με τον οποίο ασκούν την τέχνη τους είτε για την ποιότητα του έργου τους είναι βάσιμη, πόσο είναι επιτρεπτό να συνοδεύεται από τέτοια αγενή και κακεντρεχή σχόλια, σαν αυτά που ακούγονται συνήθως σε τηλεοπτικές εκπομπές ή γράφονται σε ανάλογες στήλες εφημερίδων και περιοδικών;

Αναφορά θα πρέπει να γίνει και σε ένα σύγχρονο φαινόμενο που σχετίζεται με

---

¹ τηλεοπτική «περσόνα»: το προσωπείο που υιοθετούν τα εμφανιζόμενα άτομα στην τηλεόραση

τα ριάλιτι τηλεπαιχνίδια και την οξεία κριτική που δέχονται οι συμμετέχοντες σε αυτά. Πολλές εκπομπές και δημοσιεύματα σε περιοδικά αντλούν τη θεματολογία τους από τα όσα συμβαίνουν σε τέτοια παιχνίδια με έμφαση στα πρωτοεμφανιζόμενα σε αυτά άτομα. Από τη μια, το να παρουσιάζονται οι εξελίξεις ή οι χαρακτήρες των παικτών, καθώς εμφανίζονται και αποκαλύπτονται, είναι λογικό και αναμενόμενο. Όμως τι γίνεται όταν σχολιάζονται ως προσωπικότητες και μάλιστα με βάνουσο τρόπο; Όταν τα τηλεοπτικά και δημοσιογραφικά συνεργεία εισβάλλουν στις οικογένειές τους και με χαρακτηριστική ευκολία αποκαλύπτουν στοιχεία του παρελθόντος τους, ιδιαίτερα ευαίσθητα και προσωπικά; Σε ποιον βαθμό μπορούν όλοι όσοι γράφουν ή εμφανίζονται στα τηλεοπτικά πάνελ να κρίνουν και να χαρακτηρίζουν χωρίς περιορισμούς και συνέπειες αυτούς που επέλεξαν να συμμετάσχουν στα εν λόγω παιχνίδια;

Από τα παραπάνω ερωτήματα γίνεται φανερό ότι δεν μπορεί στον βωμό της ελευθερίας του τύπου να θίγονται άλλα δικαιώματα. Γι' αυτό, λοιπόν, θα πρέπει να αναζητηθούν τα όρια στην ελευθερία της έκφρασης και της κριτικής, ώστε να μην συγκρούεται το σημαντικό αυτό δικαίωμα με άλλα, εξίσου σημαντικά, κατοχυρωμένα δικαιώματα.

Μ. Ε. Ψαραδάκη (2004). *Η δια τύπου κριτική και η οριοθέτησή της*. Φοιτητική εργασία. Από το διαδίκτυο (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 80 – 100 λέξεις.

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Σε ποια δεδομένα στηρίζεται η συντάκτρια του κειμένου, για να υποστηρίξει την άποψη ότι η άσκηση κριτικής δεν πρέπει να θίγει την προσωπικότητα και την αξιοπρέπεια του ατόμου; Να συνθέσετε την απάντησή σας σε μία παράγραφο (60 – 80 λέξεις).

(μονάδες 10)

B2α. Να δείξετε πώς επιτυγχάνεται η συνοχή ανάμεσα στη δεύτερη και την τρίτη παράγραφο του κειμένου.

(μονάδες 2)

B2β. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 3)

Γ. (Μονάδες 15)

Γ1. Να γράψετε μία παράγραφο 50-60 λέξεων με θέμα την άσκηση δημόσιας κριτικής, χρησιμοποιώντας με όποια σειρά επιθυμείτε τις ακόλουθες λέξεις/φράσεις του κειμένου (επισημαίνονται και στο κείμενο με **έντονη γραφή**): **πολυμορφία, προσβολής, έγκριτο δημοσιογράφο, δημοσίου συμφέροντος, επιτελούν** (μπορείτε να διαφοροποιήσετε τον γραμματικό τύπο, δηλαδή την πτώση, τον αριθμό, το γένος, το ρηματικό πρόσωπο κ.λπ.).

(μονάδες 10)

Γ2α. Να προσδιορίσετε αν η λέξη βήμα (επισημαίνεται και στο κείμενο με υπογράμμιση) χρησιμοποιείται με κυριολεκτική/δηλωτική ή μεταφορική/συνυποδηλωτική σημασία.

(μονάδες 3)

Γ2β. Να γράψετε δύο προτάσεις με τη λέξη βήμα. Στην πρώτη να χρησιμοποιήσετε τη λέξη με τη δηλωτική/κυριολεκτική της σημασία και στη δεύτερη με τη συνυποδηλωτική/μεταφορική.

(μονάδες 2)

Κείμενο

[Ο τύπος ως μέσο που ασκεί κριτική και εκφράζει απόψεις]

Ο τύπος επιτελεί μια σημαντικότερη λειτουργία στις δημοκρατικές κοινωνίες, παρέχοντας **βήμα** για την ελεύθερη διατύπωση απόψεων πάνω στα θέματα της καθημερινότητας. Η πολυμορφία και η ποικιλία του έντυπου και του ηλεκτρονικού τύπου, αποτελεί την καλύτερη πραγμάτωση της **ελευθερίας λόγου** και έκφρασης, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα σε κάθε πολίτη να ενημερωθεί, να ακούσει ή να διαβάσει **αντικρουόμενες απόψεις**, να προβληματιστεί και ενδεχομένως να σχηματίσει τη δική του άποψη.

Όμως, αυτή είναι μόνο η μία πλευρά του ζητήματος, γιατί εξαιτίας αυτής της ελευθερίας δημιουργείται ο κίνδυνος προσβολής άλλων δικαιωμάτων, που σχετίζονται με την προσωπικότητα και την αξιοπρέπεια του ατόμου. Όλοι όσοι εκφράζονται μέσω του τύπου συνήθως ασχολούνται με κάποιο **γεγονός** ή πρόσωπο και επ' αυτού **εκφέρουν** γνώμη, από τον πιο έγκριτο δημοσιογράφο, που παρουσιάζει ένα εθνικό θέμα υψίστης σημασίας, μέχρι την πρωτοεμφανιζόμενη τηλεοπτική «περσόνα»¹, που σχολιάζει τον παίκτη ενός ριάλιτι τηλεπαιχνιδιού.

Κατ' αρχάς, η πιο συνηθισμένη μορφή κριτικής έχει στόχο τους πολιτικούς, πράγμα καθ' όλα θεμιτό, εφόσον αυτοί ως εκλεγμένοι αντιπρόσωποι του λαού πρέπει να έχουν ως κύριο γνώμονα την υπηρετήση του δημοσίου συμφέροντος. Ορθώς, λοιπόν, ασκείται κριτική σ' αυτούς, όταν δεν αποδεικνύονται αντάξιοι των προσδοκιών του, όταν δεν επιτελούν κοινωνικό έργο, αλλά στοχεύουν μόνο στην ατομική τους προβολή και εξυπηρέτηση. Δικαιούνται, όμως, οι δημοσιογράφοι, οι άλλοι πολιτικοί, αλλά και ο κάθε πολίτης να τους χαρακτηρίζουν με προσβλητικές και υβριστικές εκφράσεις;

Κριτική, επίσης, ασκείται στους καλλιτέχνες είτε σχετικά με το έργο τους είτε σχετικά με την προσωπικότητά τους. Συνηθισμένο παράδειγμα να γίνονται αντικείμενο κακεντρεχών και υποτιμητικών σχολίων τραγουδιστές και ηθοποιοί που τραγουδούν ή παρουσιάζουν θεάματα της λαϊκής «ποπ» κουλτούρας. Ακόμα κι αν η κριτική είτε για τον τρόπο με τον οποίο ασκούν την τέχνη τους είτε για την ποιότητα του έργου τους είναι βάσιμη, πόσο είναι επιτρεπτό να συνοδεύεται από τέτοια αγενή και κακεντρεχή σχόλια, σαν αυτά που ακούγονται συνήθως σε τηλεοπτικές εκπομπές ή γράφονται σε ανάλογες στήλες εφημερίδων και περιοδικών;

Αναφορά θα πρέπει να γίνει και σε ένα σύγχρονο φαινόμενο που σχετίζεται με

---

¹ τηλεοπτική «περσόνα»: το προσωπείο που υιοθετούν τα εμφανιζόμενα άτομα στην τηλεόραση

τα ριάλιτι τηλεπαιχνίδια και την οξεία κριτική που δέχονται οι συμμετέχοντες σε αυτά. Πολλές εκπομπές και δημοσιεύματα σε περιοδικά αντλούν τη θεματολογία τους από τα όσα συμβαίνουν σε τέτοια παιχνίδια με έμφαση στα πρωτοεμφανιζόμενα σε αυτά άτομα. Από τη μια, το να παρουσιάζονται οι εξελίξεις ή οι χαρακτήρες των παικτών, καθώς εμφανίζονται και αποκαλύπτονται, είναι λογικό και αναμενόμενο. Όμως τι γίνεται όταν σχολιάζονται ως προσωπικότητες και μάλιστα με βάνουσο τρόπο; Όταν τα τηλεοπτικά και δημοσιογραφικά συνεργεία εισβάλλουν στις οικογένειές τους και με χαρακτηριστική ευκολία αποκαλύπτουν στοιχεία του παρελθόντος τους, ιδιαίτερα ευαίσθητα και προσωπικά; Σε ποιον βαθμό μπορούν όλοι όσοι γράφουν ή εμφανίζονται στα τηλεοπτικά πάνελ να κρίνουν και να χαρακτηρίζουν χωρίς περιορισμούς και συνέπειες αυτούς που επέλεξαν να συμμετάσχουν στα εν λόγω παιχνίδια;

Από τα παραπάνω ερωτήματα γίνεται φανερό ότι δεν μπορεί στον βωμό της ελευθερίας του τύπου να θίγονται άλλα δικαιώματα. Γι' αυτό, λοιπόν, θα πρέπει να αναζητηθούν τα όρια στην ελευθερία της έκφρασης και της κριτικής, ώστε να μην συγκρούεται το σημαντικό αυτό δικαίωμα με άλλα, εξίσου σημαντικά, κατοχυρωμένα δικαιώματα.

Μ. Ε. Ψαραδάκη (2004). *Η δια τύπου κριτική και η οριοθέτησή της*. Φοιτητική εργασία. Από το διαδίκτυο (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 80 – 100 λέξεις.

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Ποια μορφή, σύμφωνα με τη συγγραφέα, παίρνει η κριτική που ασκείται στα ριάλιτι τηλεπαιχνίδια; Να γράψετε την απάντησή σας σε μία παράγραφο (60 – 80 λέξεις).

(μονάδες 10)

B2α. Να επισημάνετε δύο διαρθρωτικές λέξεις με τις οποίες επιτυγχάνεται η συνοχή ανάμεσα στις περιόδους της τρίτης παραγράφου (Κατ' αρχάς... υβριστικές εκφράσεις) του κειμένου.

(μονάδες 2)

B2β. Ποιες σχέσεις συνοχής δηλώνουν αντίστοιχα οι λέξεις που εντοπίσατε;

(μονάδες 3)

Γ. (Μονάδες 15)

Γ1. Να γράψετε μία πρόταση για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις/φράσεις του κειμένου (επισημαίνονται και στο κείμενο με **έντονη γραφή**), έτσι ώστε να γίνεται φανερή η σημασία τους: **βήμα, ελευθερίας λόγου, αντικρουόμενες απόψεις, γεγονός, εκφέρουν** (μπορείτε να διαφοροποιήσετε τον γραμματικό τύπο, δηλαδή την πτώση, τον αριθμό, το γένος, το ρηματικό πρόσωπο κ.λπ.).

(μονάδες 10)

Γ2α. «Κριτική, επίσης, ασκείται στους καλλιτέχνες είτε σχετικά με το έργο τους είτε σχετικά με την προσωπικότητά τους»:

Ποια σύνταξη (ενεργητική ή παθητική) χρησιμοποιεί η συγγραφέας στην παραπάνω πρόταση;

(μονάδες 2)

Γ2β. Να αιτιολογήσετε την επιλογή αυτή από τη συγγραφέα.

(μονάδες 3)

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Κείμενο

[Ο τύπος καίγεται]

Ο συγγραφέας του βιβλίου *«Το Τέλος των εφημερίδων και το μέλλον της ενημέρωσης»* έχει το ίδιο μαράζι που πολλοί διατυπώνουν και στην Ελλάδα. Κυριαρχεί ένας **καταστροφικός εφησυχασμός** για ό,τι πάει στραβά, και φυσικά για την κρίση του Τύπου. «Ίσως είναι καιρός να πανικοβληθούμε» τιτλοφορεί το πρώτο του κεφάλαιο.

Σ' αυτήν την κρίση πολλοί επιχειρηματίες του Τύπου απαντούν με περιορισμό του κόστους. Φωναχτά στη Γαλλία, σιωπηρά στην Ελλάδα. Για τον Bernard Poulet ο περιορισμός του κόστους δεν αρκεί. Εξάλλου, στη Γαλλία το δοκίμασαν επί μακρόν: «Εδώ και πολλά χρόνια τα μέτρα εξοικονόμησης δαπανών και τα **σχέδια λιτότητας** διαδέχονται το ένα το άλλο», γράφει για τη Γαλλία. «Μαζικές απολύσεις έπληξαν πολλές εκατοντάδες μισθωτούς και ακόμη και η μεγαλύτερη γαλλική εφημερίδα, η "Quest France", αναγκάστηκε να αποφασίσει τον Σεπτέμβριο του 2008 την κατάργηση 125 θέσεων εργασίας. Η δρακόντεια μείωση των λειτουργικών εξόδων των εφημερίδων, η μείωση του αριθμού των σελίδων και του μεγέθους τους, το κλείσιμο γραφείων ανταποκριτών στο εξωτερικό, ο περιορισμός του χρόνου για την διεξαγωγή ερευνών κ.λπ. μειώνουν σίγουρα το συνολικό κόστος, χωρίς ωστόσο να εξασφαλίζουν κερδοφόρους ισολογισμούς. Ακόμη, τα ένθετα (μόδα, αυτοκίνητα, ρολόγια) πολλαπλασιάζονται, για να «τσιμπήσουν» οι διαφημιστές, και εκτινάσσεται στα ύψη ο πληθωρισμός των «πρόσθετων προϊόντων» (βιβλία, CD, DVD, στυλό, ηλεκτρονικές συσκευές, καφετιέρες κ.λπ.), ενέργειες που μετατρέπουν την εφημερίδα σε δωρεάν ένθετο εμπορικής προσφοράς και δεν είναι παρά προσωρινές λύσεις ανάγκης».

Αυτή είναι και η κατάσταση στον ελληνικό τύπο. Οι εκδότες συρρικνώνουν το έτσι κι αλλιώς χαμηλό κόστος των δημοσιογραφικών τμημάτων, επενδύοντας όλο και περισσότερο στις προσφορές και τα δώρα, τα οποία υποτίθεται ότι συνοδεύουν τις εφημερίδες. Ξεχνούν ότι το βασικό προϊόν τους είναι η σκέψη, το μεράκι και οι γνώσεις των ανθρώπων που ερευνούν και γράφουν. Στην προσπάθειά, όμως, να συμπίεσουν το κόστος, προσπαθούν με τους ίδιους ανθρώπους να παράγουν περισσότερα προϊόντα, ενώ στην ουσία παράγουν μόνο περισσότερο τυπωμένο χαρτί δίχως σκέψη. Οι περισσότερες ώρες δουλειάς των δημοσιογράφων παράγουν περισσότερες λέξεις με λιγότερη σκέψη. Οι αναγνώστες από την πλευρά τους δεν πληρώνουν για να αγοράσουν λέξεις. Άλλωστε, βρίσκουν άφθονες και δωρεάν στο διαδίκτυο. Θα αγόραζαν ένα έντυπο, αν μπορούσε να τους προσφέρει μια υπηρεσία. Θα ήταν ικανοποιημένοι, αν μια

εφημερίδα γινόταν πλοηγός στη θάλασσα των πληροφοριών που τους περιβάλλει και μπορούσε να βάλει τάξη στο χάος,

Επομένως, για να έχει μέλλον ο τύπος, δεν αρκεί να μεταμορφωθεί σε ηλεκτρονικό. Δε φτάνει να μπει στο διαδίκτυο. Πρέπει να καταφέρει να συμπυκνώνει καθημερινά την **πραγματικότητα** σε θεωρία, να δίνει νόημα στις αμέτρητες πληροφορίες που καθημερινά λαμβάνουμε από εκατοντάδες Μέσα. Βέβαια, δεν είναι εύκολο. Απεναντίας, θέλει διαρκή παραγωγή σκέψης και **νέων ιδεών**, επένδυση στους ανθρώπους, δηλαδή στην εκπαίδευση και στην επανεκπαίδευσή τους. Δεν μπορεί, για παράδειγμα, ένας δημοσιογράφος να διαβάζει λιγότερο από τους αναγνώστες του. Κυρίως, όμως, απαιτείται αλλαγή θεώρησης της ίδιας της βιομηχανίας του τύπου. Μπορεί να το κάνει;

Ο Bernard Poulet μεταφέρει στο βιβλίο του τα λόγια του Αμερικανού εκδότη Dean Singleton: «Στο μέλλον δεν θα υπάρχουν παρά δύο κατηγορίες εφημερίδων. Οι επιζήσασες και οι νεκρές». Οι πρώτες, ακόμη και αν δε θα μοιάζουν με τις εφημερίδες που σήμερα ξέρουμε, θα είναι **χρήσιμες**, επειδή δε θα προσθέτουν θόρυβο στον πολύ θόρυβο της πληροφορίας που καθημερινά μας βομβαρδίζει. Θα προσφέρουν μία βασική υπηρεσία, δηλαδή θα μειώνουν τον θόρυβο της υπερπληροφόρησης. Έτσι, θα ταχτοποιούν το χάος που δημιουργεί η πληροφορική μας κοινωνία.

Π. Μανδραβέλης, από την ιστοσελίδα του εβδ. περιοδικού *Lifo*, 19.11.2009 (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο (80 - 100 λέξεις).

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Πώς τεκμηριώνεται η άποψη του αρθρογράφου ότι «για να έχει μέλλον ο τύπος, δεν αρκεί να μεταμορφωθεί σε ηλεκτρονικό»; (60 80 λέξεις).

(μονάδες 10)

B2. Ποια είναι η συλλογιστική πορεία (επαγωγική ή παραγωγική) που ακολουθεί ο αρθρογράφος στη δεύτερη παράγραφο (Σ' αυτήν... ανάγκης») του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 5)

Γ. (Μονάδες 15)

Γ1. Να συντάξετε μία παράγραφο 50-60 λέξεων, χρησιμοποιώντας τις λέξεις/φράσεις του κειμένου με **έντονη γραφή: καταστροφικός εφησυχασμός, σχέδια λιτότητας, πραγματικότητα, νέων ιδεών, χρήσιμες.** (Μπορείτε να διαφοροποιήσετε τους γραμματικούς τύπους ως προς την πτώση, τον αριθμό, το γένος, το πρόσωπο κλπ.).

(μονάδες 10)

Γ2. Να επισημάνετε ποιες από τις παρακάτω φράσεις ή προτάσεις του κειμένου είναι όροι του ειδικού/επιστημονικού λεξιλογίου. (Τρεις φράσεις ή προτάσεις περισσεύουν).

1. «περιορισμό του κόστους»
2. «μέτρα εξοικονόμησης δαπανών»
3. «δρακόντεια μείωση των λειτουργικών εξόδων»
4. «κερδοφόρους ισολογισμούς»
5. «δωρεάν στο διαδίκτυο»
6. «αλλαγή θεώρησης»
7. «δύο κατηγορίες εφημερίδων»
8. «ταχτοποιούν το χάος»

(μονάδες 5)